

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра біології та екології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри біології та екології

_____ Н. В. Казанішена

“29” серпня 2023 року

ПРОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

за освітньо-професійною програмою **Біологія**

спеціальності **091 Біологія**

галузь знань **09 Біологія**

мова навчання **українська**

2023-2024 навчальний рік

Розробники програми:

М. І. Козак – кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та екології

Ухвалено на засіданні кафедри біології та екології

Протокол № 2 від 29.08.2023 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми

Людмила ЛЮБІНСЬКА

ВСТУП

Виробнича біологічна практика студентів IV курсу спеціальності 091 Біологія Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка і здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка» (<https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>), «Положення про проведення практики здобувачів ВО К-ПНУ» (https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSI5DVIV04waWZvbW5xVnM2Mmd5Y1FLdi1rUC0w/view?resourcekey=0-tYSPd5dBX2-ZMCs1ShozJA). Для здобуття кваліфікаційного рівня практична підготовка студентів вищих навчальних закладів є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми та має на меті набуття студентами професійних навичок і вмінь, здійснюється в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладачів вищого навчального закладу та спеціалістів з даного фаху.

- Галузь знань: 09 Біологія
- Спеціальність: 091 Біологія
- Ступінь вищої освіти: бакалавр.
- Форма навчання: денна.

Виробнича біологічна практика студентів IV курсу проводиться з метою підготовки ЗВО фахівців для роботи у вказаному напрямі та передбачає їх обов'язкову практичну підготовку, що реалізується під час організації та проведення виробничої практики. Роль виробничої практики особливо зростає в наш час, коли питання економічного розвитку, раціонального використання природних, матеріальних, трудових ресурсів набувають першочергового значення регіональної політики.

Виробнича біологічна практика студентів спеціальності 091 Біологія є важливою складовою частиною навчального процесу підготовки кваліфікованих спеціалістів на природничо-економічного факультеті та має освітній і науково-дослідницький характер. Підвищення рівня практичної підготовки студентів обумовлює розширення та зміцнення зв'язків ЗВО із відповідними підприємствами, установами та організаціями, малим та середнім підприємництвом регіону.

Програма виробничої біологічної практики для студентів спеціальності 091 Біологія Кам'янець-Подільського національного університету розроблена викладачами випускової кафедри (кафедри біології та екології) на основі освітньо-професійної програми, навчального плану спеціальності, узгоджена із випусковою кафедрою і радою з науково-методичної роботи та забезпечення якості вищої освіти природничо-економічного факультету.

Практична підготовка здобувачів вищої освіти Університету - обов'язковий компонент освітньо-професійних програм підготовки фахівців - спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих здобувачами вищої освіти за час навчання, набуття і вдосконалення фахових компетентностей; можливість їх працевлаштування на українському та міжнародному ринках праці.

Практична підготовка здобувачів вищої освіти здійснюється шляхом проходження ними практики на підприємствах, в установах та організаціях, згідно з укладеними договорами, та у структурних підрозділах Університету, що забезпечують виконання програми практики. Зокрема, базами практики обираємо установи природозаповідного фонду: НПП «Подільські Товтри», «Хотинський», «Мале Полісся» та ін.

Виробнича практика відповідає вимогам Стандарту вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 09 «Біологія», спеціальність 091 «Біологія», який затверджено і введено в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 21.11.2019 р. №1457

II. МЕТА І ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ, КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ МАЮТЬ БУТИ СФОРМОВАНІ У ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Проведення виробничої практики спрямоване на розширення кругозору майбутнього спеціаліста, підвищення його професійної культури, вивчення особливостей структурної організації суспільно-територіальних компонентів і систем в умовах ринкової взаємодії та становлення ринкових відносин, формування виробничих навичок та оволодіння науково-дослідними формами і методами роботи тощо.

Метою практики є закріплення теоретичної підготовки студентів та реалізація набутих компетентностей у межах фахової виробничої діяльності.

- здобуття прикладних навичок та досвіду роботи, що наведені в кваліфікаційній характеристиці бакалавра за спеціальністю;
- поглиблення і вдосконалення методики наукових, у тому числі виробничих досліджень, практичне застосування методів біологічних досліджень;
- ознайомлення із законодавчими актами з профілю діяльності організації - базової установи практики;
- оволодіння поглибленими знаннями, уміннями інноваційного характеру та навичками науково-дослідної діяльності за професіями, які передбачені класифікатором та наявні в базовій установі
- поглиблення розуміння особливостей виробничої діяльності, управління і функціонування господарських об'єктів різних форм власності та виробничого призначення, об'єктів соціальної інфраструктури, установ та організацій державного управління;
- ознайомлення з обов'язками, особливостями організації роботи та повноваженнями спеціалістів підприємств за місцем проходження практики.

КОМПЕТЕНТНОСТІ

<i>Інтегральна компетентність:</i> Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі біології при здійсненні професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування законів, теорій та методів біологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	
ЗК 03	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 04	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 07	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями
ЗК 09	Здатність діяти соціально відповідально і свідомо з метою збереження природного навколишнього середовища.
ЗК 10	Здатність працювати в команді.
СК 03	Здатність досліджувати різні рівні організації живого, біологічні явища і процеси.
СК 04	Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних засобів у польових і лабораторних умовах.
СК 06	Усвідомлення необхідності збереження біорізноманіття, охорони навколишнього середовища, раціонального природокористування.
СК 07	Здатність до аналізу будови, функцій, процесів життєдіяльності, онто- та філогенезу живих організмів.
СК 09	Здатність аналізувати результати взаємодії біологічних систем різних рівнів організації, їхньої ролі у біосфері та можливості використання у різних галузях господарства, біотехнологіях, медицині та охороні навколишнього середовища.
СК 10	Здатність демонструвати знання механізмів підтримання гомеостазу біологічних систем.

Очікувані результати навчання

ПРН 02	Застосовувати сучасні інформаційні технології, програмні засоби та ресурси Інтернету для інформаційного забезпечення професійної діяльності
ПРН 03	Планувати, виконувати, аналізувати дані і презентувати результати експериментальних досліджень в галузі біології.
ПРН 04	Спілкуватися усно і письмово з професійних питань з використанням наукових термінів, прийнятих у фаховому середовищі, державною та іноземною мовами
ПРН 06	Застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, екології, математики у процесі навчання та забезпечення професійної діяльності
ПРН 07	Володіти прийомами самоосвіти і самовдосконалення. Уміти проектувати траєкторію професійного росту й особистого розвитку, застосовуючи набуті знання
ПРН 08	Знати та розуміти основні терміни, концепції, теорії і закони в галузі біологічних наук і на межі предметних галузей.
ПРН 09	Дотримуватися положень біологічної етики, правил біологічної безпеки і біологічного захисту у процесі навчання та професійній діяльності
ПРН 18	Уміти прогнозувати ефективність та наслідки реалізації природоохоронних заходів
ПРН 19	Застосовувати у практичній діяльності методи визначення структурних та функціональних характеристик біологічних систем на різних рівнях організації
ПРН 20	Аргументувати вибір методів, алгоритмів планування та проведення польових, лабораторних, клініко-лабораторних досліджень, у т.ч. математичних методів та програмного забезпечення для проведення досліджень, обробки та представлення результатів
ПРН 22	Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на доброчесність, професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.

III. ТЕРМІНИ ПРОХОДЖЕННЯ ПРАКТИКИ

Програма та терміни проведення виробничої біологічної практики визначаються навчальним планом, а організація практичної підготовки регламентується «Положенням про організацію освітнього процесу в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка (нова редакція)» (<https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>).

Згідно навчального плану підготовки фахівців спеціальності 091 Біологія виробнича біологічна практика студентів IV курсу триває 4 тижні.

IV. БАЗИ ПРАКТИКИ

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, природничо-економічний факультет, кафедра біології та екології:

- Науковий центр дослідження природи Поділля. Керівник: к. б. н., доцент кафедри біології та екології Матвеев М.Д.

- Наукова школа: «Теоретико-практичні аспекти дослідження рослинного покриву Поділля та його антропоїчної трансформації». Керівник: доктор біологічних наук Любінська Л.Г.

- Науково-дослідна лабораторія анатомії, морфології та фізіології живих організмів природничоекономічного факультету. Керівник: к.б.н., доцент кафедри біології та екології Григорчук І.Д., відповідальний - доцент кафедри біології та екології д.б.н., Любінська Л.Г.;

- НПП «Подільські Товтри», «Хотинський», «Мале Полісся» та ін. заклади ПЗФ;

- Здобувачі ВО також можуть пропонувати свої бази практик, якщо ті відповідають вимогам, та при умові завчасного укладання договору.

V. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ

Виробнича біологічна практика студентів 4 курсу спеціальності 091 Біологія організовується деканатом факультету спільно з випусковою кафедрою на основі наказу по університету, де затверджуються керівники практики, терміни проходження.

Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в Університеті здійснює завідувач практики Університету. Відповідальними за організацію і проведення практики на факультеті є декан факультету та завідувачі кафедр. Безпосереднє навчально-методичне керівництво забезпечує кафедра біології та екології.

Перед початком практики організовується настановча конференція, на якій студентам роз'яснюються задачі та зміст практики, а також порядок її проходження.

До початку практики керівнику від кафедри (факультету) потрібно:

- проконтролювати готовність баз практики до прийняття студентів-практикантів;
- провести студентам інструктаж про порядок проходження практики з техніки безпеки;
- надати студентам-практикантам усі необхідні матеріали;
- повідомити студентів про систему звітності та вимоги до оформлення звіту.

Перед початком практики студенти повинні отримати від керівника практики від факультету такі **матеріали**:

- комплексні щоденники практики;
- програму практики;
- індивідуальні завдання.

Прибувши на базу практики, студенти передають у відділ кадрів комплексні щоденники виробничих практик, де проставляються відповідні відмітки про прибуття студента на практику та проходження інструктажу з техніки безпеки.

Під час практики адміністрація установи може залучати студентів для виконання додаткових виробничих завдань ; для надання допомоги базі практики. Тривалість такої роботи не повинна перевищувати шести годин, а характер праці студента відповідати профілю навчання.

Навчально-методичне керівництво, контроль за виконанням програми практики здійснюють керівники практики (від кафедр та від баз практик).

VI. ЗМІСТ ПРАКТИКИ

Зміст роботи на підприємстві	Обсяг занять, год.
Дослідження діяльності підприємства чи установи	36
Ознайомлення з господарською діяльністю підприємства, збір інформації про діяльність підприємства чи установи, історію, сучасний стан та пріоритети на майбутнє.	
Аналіз умов власної фахової реалізації у межах виробничої діяльності бази практики	
Зробити висновки по визначенню факторів зовнішнього середовища та ступеню їх впливовості на діяльність підприємства чи установи.	
Вивчення організаційної структури підприємства чи організації	36
Ознайомлення з функціями менеджменту. Визначення особливостей корпоративної культури досліджуваного підприємства чи установи.	
Ознайомлення з організацією та її логістики та потребами просторового аналізу ефективності функціонування підприємства чи установи. Побудувати детальну структуру підрозділів, що виконують виробничі функції, навести функціональний аналіз їх обов'язків та повноважень,	
Вивчення організації процесу виробництва на підприємстві чи організації	36
Дослідити регіональний статус чи організації, провести оцінку ефективності його функціонування: - встановити показники, що характеризують економічний попит на продукцію чи послуги. Зробити висновки щодо просторових аспектів динаміки попиту; - встановити показники, що характеризують стан матеріально-технічної бази.	
Провести аналіз ефективності виробничої інфраструктури.	
Розробити та виконати індивідуальний продукт на базі виробничих фондів бази практики та оцінити ефективність його	36
Обґрунтувати економічні передумови використання ресурсної складової бази практики.	
Розробити план реалізації запропонованого продукту аспекти його реалізації.	
Довести конкурентоздатність продукту і умови його адаптації до реалій регіонального господарства і соціальної сфери.	
Визначити шляхи підвищення ефективності управління комерційною діяльністю на підприємстві чи організації.	36
Участь у виконанні виробничих завдань.	
Оформлення щоденника та звіту з практики	

VII. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

- Розробити та охарактеризувати структуру адміністративної організації установи практики
- Охарактеризувати напрямки діяльності і скласти схему установи практики
- Описати основні види діяльності посадових осіб установи практики
- Описати напрямки міжнародної співпраці установи практики
- Описати основні результати діяльності установи практики
- Проаналізувати та описати матеріальну базу установи практики
- Розробити заходи поліпшення організації трудової діяльності колективу установи практики
- Проаналізувати та описати діяльність філій, комплексів, існуючих в установі практики
- Охарактеризувати видавничу діяльність членів колективу установи практики
- Охарактеризувати експедиційну, екскурсійну діяльність установи практики

Практикантів попереджують про відповідальність за несанкціоноване розповсюдження службової інформації організації.

Студенти дотримуються регламенту роботи організації, вимог Статуту закладу, підкоряються Правилам внутрішнього розпорядку, виконувати розпорядження адміністрації та керівників практики, не допускати порушень трудової дисципліни. У разі невиконання вимог, що пред'являються до практиканта, він може бути усунений від проходження практики. Студент, усунений від практики або робота якого під час практики визнана незадовільною, вважається тим, що не виконав навчальний план семестру. За рішенням деканату факультету йому може призначатися повторне проходження практики без відриву від навчальних занять в університеті протягом семестру, що триває.

У процесі виробничої практики студенти знайомляться з установою і його документацією; допомагають у вирішенні виробничих питань, працюють над дипломною роботою, ведуть щоденник практики тощо.

Крім виконання безпосередніх завдань практики, студенти можуть залучатись до виконання окремих завдань підрозділу та керівника практики від базової установи.

Виробнича практика дає можливість студентам-біологам сформувати необхідні уміння і навички та ближче познайомитися з особливостями діяльності працівника базової установи, з веденням документації тощо.

Проходження практики регламентовано календарним графіком проходження практики, який складено відповідно до завдань практики та теми магістерської роботи керівниками практики від кафедри та організації спільно з практикантом. Тривалість щоденної практики - 6 годин.

VIII. ПЕРЕЛІК ДОКУМЕНТІВ, ЯКІ ВЕДЕ ЗДОБУВАЧ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРАКТИКИ І ПОДАЄ НА КАФЕДРУ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ, ЇХ ВЗІРЦІ

Звітна документація студента-практиканта IV курсу включає:

1. Щоденник з виробничої практики.
2. Звіт з виробничої практики.
3. Індивідуальне завдання.
4. Презентація з виробничої практики.

IX. ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ПРАКТИЦІ

- **Обов'язки студента:**
- своєчасно прибути на базу практики;
- у повному обсязі виконати програму практики включно з індивідуальними завданнями;
- дотримуватися чинних на підприємстві, установі, організації правил внутрішнього трудового розпорядку;

- вивчати та суворо дотримуватися правил охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії та протипожежної безпеки;
- виконувати конкретні практичні завдання, що передбачені функціональними обов'язками тих посад, на які зараховано студентів наказом по підприємству, установі чи організації;
- виконувати доручення, які були покладені на нього керівником практики від бази практики;
- брати активну участь у громадському житті колективу;
- систематично вести щоденник, у якому висвітлювати всі питання, пов'язані з виконанням завдань практики;
- своєчасно підготувати звіт і подати його у визначені терміни на рецензування та затвердження керівнику від бази практики та керівнику практики від факультету.

X. ОBOB'ЯЗКИ КЕРІВНИКІВ ПРАКТИК ВІД КАФЕДР І БАЗ ПРАКТИКИ

Відповідальність за організацію, проведення і контроль за практичною підготовкою студентів покладається на керівників від вищого навчального закладу. Навчально-методичне керівництво і виконання програми практики забезпечує випускаюча кафедра.

Загальну організацію практичної підготовки і контроль за її проведенням в університеті здійснює керівник практики.

Керівництво практикою студентів покладається на відповідального за організацію виробничої практики викладача кафедри.

Керівник практики від навчального закладу:

- перед початком практики контролює підготовленість баз практики і організовує при необхідності відповідні заходи до прибуття студентів практикантів;
- забезпечує проведення всіх організаційних заходів перед відправкою студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики з техніки безпеки, видачу студентам необхідних документів (направлення, повідомлення, програму практики, щоденник практики, календарний план);
- ознайомлює студентів про прийняту на кафедрі систему звітності з практики, представлення письмового звіту, оформлення виконаної самостійної роботи;
- в тісному контакті з керівником практики від підприємства забезпечує високу якість проходження практики студентів у відповідності з програмою практики;
- забезпечує проходження з студентами обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки;
- контролює виконання студентами внутрішнього розпорядку;
- у складі комісії приймає звіт з практики.

Керівник практики від підприємства - бази практики:

- несе особисту відповідальність за проведення практики;
- організовує проведення обов'язкових інструктажів з охорони праці і техніки безпеки і відповідає за дотримання студентами безпечних умов праці на кожному робочому місці;
- ознайомлює студентів з діяльністю підприємства (установи, організації) та перспективами його розвитку, виробничою структурою підприємства, цеху, технікою, технологією, організацією виробництва, праці і управління основними техніко-економічними показниками тощо;
- організовує для практикантів екскурсії по підприємству, цеху, зустрічі та бесіди зі спеціалістами та керівниками;
- забезпечує виділення кожному практиканту певної ділянки роботи та робочого місця;
- складає для кожного студента графік роботи;
- знайомить студентів з організацією роботи на конкретних робочих місцях, надає допомогу з правильного виконання практикантами їхніх функціональних обов'язків, з освоєння прийомів раціонального виконання їхніх майбутніх посадових обов'язків;
- створює необхідні умови для виконання студентами програми практики;
- забезпечує студентам-практикантам можливість користування науково-технічною

бібліотекою, лабораторіями, нормативною та іншою документацією, необхідною для виконання програми практики;

- здійснює методичне керівництво за виконанням студентами програми практики, надає їм всебічну практичну допомогу;

- контролює ведення щоденників, підготовку звітів, дає оцінку - відгук про виконану студентами роботу, складає характеристику на студента-практиканта за результатами його діяльності на підприємстві - базі практики;

- ознайомлює і контролює дотримання студентами-практикантами правил внутрішнього розпорядку підприємства;

- після закінчення практики дає письмовий відгук про виконану студентом практикантом роботу, перевіряє, затверджує та завіряє печаткою звіти студентів-практикантів

XI. ПРАВИЛА ТЕХНІКИ БЕЗПЕКИ

На підготовчому етапі факультетський керівник практики (або методист практики по факультету) під час настановчої конференції обов'язково проводить зі студентами інструктаж з охорони праці і техніки безпеки.

Факультетський керівник практики (методист практики) протягом всього терміну проходження студентами виробничої практики, контролює забезпечення нормальних умов праці і побуту та проводить з ними відповідні інструктажі з охорони праці та техніки безпеки.

Загальні вимоги безпеки під час виробничої практики.

1. Студент-практикант повинен виконувати тільки ті види робіт, які передбачені згідно з програмою практики.

2. У разі притягнення студента-практиканта до робіт, які не передбачені програмою практики, йому слід негайно доповісти безпосередньому керівнику виробничої практики (або факультетському керівнику практики).

3. Під час проходження педагогічної практики заборонено:

• Порушувати правила внутрішнього трудового розпорядку бази практики, зокрема запізнюватись.

• Пропускати або не проводити визначені передбачені програмою види робіт.

• Залишати робоче місце без дозволу куратора від бази практики.

• Відволікати від роботи відповідальних працівників, які його оточують, заважати реалізації їх прямих функцій.

• При встановленні порушень вимог охорони праці в приміщенні для занять, розпочинати чи продовжувати роботу до усунення небезпек, які загрожують життю та здоров'ю, обов'язково повідомити про це керівника установи чи підприємства.

• При виникненні несправностей обладнання та приладів негайно повідомити керівника закладу чи відповідального фахівця та припинити роботу до усунення недоліків. Забороняється виконувати будь-які види ремонтних робіт на робочому місці. Ремонт обладнання та приладів виконується спеціально підготовленим персоналом навчального закладу (електромонтером, слюсарем, електромеханіком).

Під час проходження виробничої практики в процесі виконання будь-яких робіт чи під час перебування навчального закладу студент-практикант зобов'язаний дбати про особисту безпеку і здоров'я оточуючих людей.

XII. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ ПРО ПРАКТИКУ

Після закінчення терміну практики здобувачі вищої освіти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форма звітності здобувача вищої освіти про проходження практики-письмовий звіт.

Письмовий звіт разом з іншими документами, що передбачені робочою програмою практики (щоденником, індивідуальним завданням, характеристикою, методичними розробками, рецензіями та ін.), подається на рецензування керівнику практики від кафедри. Після доопрацювання та остаточного погодження з керівником практики від кафедри звіт у друкованому вигляді подається на захист.

Звіт має містити відомості про виконання здобувачем вищої освіти усіх розділів програми практики та індивідуального завдання, розділи з охорони праці та техніки безпеки, висновки і пропозиції, список використаної літератури тощо. Вимоги до оформлення звіту визначаються робочою програмою практики.

Щоденник є частиною звіту студента. Враховуючи специфіку проведення практики, кафедри можуть розробляти окрему форму щоденника.

Підсумковий звіт за результатами виробничої практики кожен студент подає керівнику від кафедри (факультету) в 5-денний термін після закінчення практики.

Звіт перевіряють та затверджують керівники практики від університету (кафедри).

Звітні матеріали практики здобувачів вищої освіти (щоденник, звіт, характеристика, відгуки тощо) зберігаються на кафедрах впродовж трьох років.

ХІІІ. ПОРЯДОК ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

По закінченні практики студент повинен представити на кафедру:

1. Звіт про проходження виробничої практики.
2. Щоденник.
3. Індивідуальне завдання.

Після представлення всіх зазначених матеріалів кафедра вирішує питання про допуск до захисту практики комісією. При оцінці підсумків роботи студента на практиці береться до уваги якість усіх виконаних ним робіт і характеристики, наданої йому керівником практики від організації із записом у щоденнику.

Захист практики включає усний звіт студента-практиканта про підсумки виконаної роботи, відповіді на запитання членів комісії.

Усний звіт студента може включати:

1. Постановку мети і завдань виробничої практики.
2. Загальну характеристику баз виробничої практики.
3. Опис виконаних робіт, завдань і результатів.
4. Обґрунтування висновків і пропозицій щодо подальшого використання матеріалів практики.

Захист звіту з практики проводить комісія у складі завідувача кафедри, групових керівників практики, представника організації за дворівневою системою. Оцінка вноситься у протокол захисту виробничої практики.

Звіт з практики захищають здобувачі вищої освіти в комісії, призначеній завідувачем кафедри, факультетським керівником практики. Розділи програми практики можуть містити методичні вказівки (рекомендації) щодо проходження практики, перелік рекомендованої літератури, екскурсії під час проведення практики та інші заходи, що сприяють закріпленню знань, здобутих під час навчання.

До складу комісії входять керівники практики від кафедр Університету і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки складу комісії входять керівники практики від кафедр Університету і, за можливості, від бази практики, а також викладачі дисциплін фахової підготовки.

Комісія оцінює результати практики здобувачів вищої освіти .у терміни, встановлені відповідним наказом про проведення практики здобувачів вищої освіти на базах практики в останні дні її проходження або в Університеті впродовж двох тижнів навчальних занять після завершення практики.

Підбиття результатів практики відбувається відповідно до принципів та критеріїв, передбачених робочою програмою практики.

Місце, час і форма приймання заліку/екзамену з практики визначається деканатом факультету і доводиться до відома студентів та керівників практик.

Звіт про виробничу практику подається на кафедру в перші дні після закінчення практики і захищається перед комісією, складеною з числа викладачів кафедри протягом двох наступних тижнів, згідно графіка. Студент, який не виконав програми практики або отримав незадовільну оцінку при захисті звіту, направляється повторно на практику в період канікул, або відраховується з університету.

ХІУ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ СФОРМОВАНОСТІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

Оцінка проводиться по рейтинговій системі за наступні види навчальної діяльності

Розподіл балів за різні види роботи практиканта

Звіт та щоденник практики	Індивідуальне завдання	Захист виробничої практики	Підсумкова оцінка
60 балів	30 балів	10 балів	100 балів

Підсумковий рейтинг з кредитного модуля - це сума балів за виконання усіх завдань практики.

Основні уміння студентів-практикантів ІV курсу спеціальності 091 Біологія, якими вони повинні оволодіти під час практики.

Студенти повинні вміти:

- зібрати інформацію стосовно діяльності підприємства, аналізувати та робити висновки на основі зібраної інформації;
- працювати із сучасними технологіями збору та аналізу інформації, вміти структурувати дані та відображати їх у таблицях, схемах, рисунках, додатках;
- визначити стратегію діяльності підприємства;
- визначити місію досліджуваного підприємства;
- визначити особливості корпоративної культури досліджуваного підприємства;
- провести аналіз маркетингової діяльності досліджуваного підприємства;

Студенти повинні знати:

- види організаційних структур для визначення особливостей діяльності бази практики;
- особливості реалізації виробничих функцій підприємства чи організації;
- особливості використання сучасних геоінформаційних технологій у межах бази практики;
- регіональну специфіку функціонування виробничої системи бази практики;

Підсумковий рейтинг з кредитного модуля (практики)

Рейтингова оцінка з кредитного модуля (бали)	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
<i>90 і більше</i>	A (відмінно)	<i>відмінно</i>
<i>82-89</i>	B (дуже добре)	<i>добре</i>
<i>75-81</i>	C (добре)	
<i>67-74</i>	D (задовільно)	<i>задовільно</i>
<i>60-66</i>	E (достатньо)	
<i>35-59</i>	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)	<i>незадовільно</i>
<i>34 і менше</i>	B (незадовільно з обов'язковим проведенням додаткової роботи щодо вивчення навчального матеріалу кредитного модуля)	

Бали в діапазоні оцінки 90-100

Результати практики оформлено та захищено бездоганно. Студент засвоїв матеріал, глибоко і всебічно знає зміст практики. На всі запитання членів комісії з програми практики та виконаної роботи дає повні й точні відповіді, логічно мислить, вільно використовує набуті знання при аналізі практичного матеріалу, висловлює своє ставлення до тих чи інших проблем, демонструє високий рівень засвоєння практичних навичок.

Бали в діапазоні оцінки 75-89

Несуттєві зауваження щодо змісту та оформлення результатів. Студент добре засвоїв матеріал, володіє основними аспектами практики, аргументовано викладає їх, має практичні навички. У відповідях на запитання членів комісії з програми практики студент висловлює свої міркування з приводу тих чи інших проблем, але припускається певних неточностей і похибок у логіці викладу при аналізі практичного змісту.

Бали в діапазоні оцінки 50-69 Недбале оформлення результатів виробничої практики та щоденника. Мають місце окремі розрахункові та логічні похибки. Характеристика студента в цілому позитивна. При відповідях на запитання членів комісії з практики студент виявляє неточності у знаннях, не вміє оцінювати факти та явища, пов'язувати їх із майбутньою діяльністю. Студент отримує оцінку не зараховано, якщо: Бали в діапазоні оцінки 1-49 Така оцінка виставляється, якщо програма практики не виконана. Характеристика студента з бази практики негативна. На запитання членів комісії студент не дає задовільних відповідей. Студенту, який не виконав програму практики без поважних причин, може бути надано право проходження практики повторно при виконанні умов, визначених факультетом. Матеріали з практики, які студент здає на кафедру, йому не повертаються. Звіти подати на кафедру економіки та менеджменту у призначений день, який додатково буде оголошено груповими керівниками практики від університету. Студенти, які не захистили в призначений термін звіти з практики, вважаються тими, хто має академічну заборгованість.

Оцінка за практику вноситься до відомості обліку успішності здобувача вищої освіти, залікової книжки/індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти за підписом голови комісії.

Оцінка за практику враховується стипендіальною комісією при визначенні стипендії. Здобувачеві вищої освіти, який не виконав програму практики з поважних причин (підтверджених документально), може бути надано право на проходження практики повторно. Здобувач вищої освіти, який вдруге отримав негативну оцінку з практики, відраховується з Університету. Здобувач вищої освіти, який не виконав програму практики без поважних причин або отримав оцінку «не зараховано»/«незадовільно» за результатами захисту звіту з практики, відраховується з Університету за невиконання навчального плану.

Підсумки кожної практики обговорюють на засіданнях кафедри, загальні підсумки практики - на вчених радах факультетів не менше одного разу впродовж навчального року.

Звіти керівників практик від кафедр про проходження практик зберігаються на кафедрі впродовж трьох років.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

2. Плахтій П.Д., Гуменюк І.Д., Любінська Л.Г., Оптасюк О.М. Основи наукознавства: навчальний посібник / за ред. П.Д. Плахтія. - Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О.А., 2011. - 218 с.

1. Методичні рекомендації для практичних занять із дисципліни «Сучасні проблеми з біології та медицини» / Уклад. Любінська Л.Г., Колодій В.А. – Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2021. – 62 с.

2. Методичні рекомендації для практичних занять із дисципліни «Менеджмент природно-заповідного фонду» / Уклад. Любінська Л.Г., Рубановська Н.В. – Кам'янець-Подільський: : Аксіома, 2021. – 61 с.

3. Оптасюк О.М., Любінська Л.Г., Оптасюк С.В. Інструментальні методи досліджень в біології та медицині / Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2021. – 95 с.

4. Любінська Л.Г., Оптасюк О.М., Шевера М.В., Федорончук М.М., Когут Є.І., Любка Т.Т. Методичні рекомендації з проведення польової практики з ботаніки (збір рослин та виготовлення гербарію). 3 доповнене видання. Берегово: Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, 2020. 72 с.

5. Оптасюк О.М., Любінська Л.Г. Альгологія та мікологія. Лабораторні роботи. Навчально-методичний посібник. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. 139 с.
6. Оптасюк О.М., Любінська Л.Г. Лабораторні роботи з ботаніки. Частина 1. Систематика водоростей, грибів та лишайників. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. 142 с.
7. Любінська Л.Г., Оптасюк О.М., Федорончук М.М., Шевера М.В., Протопопова В.В., Когут Е.І., Любка Т.Т. Методичні рекомендації з проведення польової практики з ботаніки (морфологія та екологія рослин). Берегове, 2021. 64 с.
8. Методичні вказівки з написання та оформлення кваліфікаційних робіт студентами спеціальностей 091 Біологія та 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см. Л.Г. Любінська, Матвеев М.Д. О.М. Оптасюк, І.Д. Григорчук, Н.В. Казанішена, М.І. Козак, П.Д. Плахтій, В.А. Колодій, Н.В. Рубановська [під заг. ред. І.Д.Григорчук].
9. Методичні рекомендації для практичних занять і самостійної роботи із дисципліни «Сучасні аспекти вчення про фітопопуляцію» / Уклад. Любінська– Кам'янець-Подільський : Рута, 2023. – 64 с.
10. Методичні рекомендації для практичних занять із дисципліни « Фітосозологія » / Уклад. Любінська Л.Г. – Кам'янець-Подільський : Рута, 2023. – 60 с.
11. Методичні рекомендації для практичних занять і самостійної роботи із дисципліни «Сучасні класифікаційні схеми флори і рослинності» / Уклад. Любінська Л.Г., Оптасюк О.М. – Кам'янець-Подільський : Рута, 2023. – 60 с.
12. Методичні рекомендації для практичних занять і самостійної роботи із дисципліни «Сучасні проблеми ботаніки» / Уклад. Любінська Л.Г. Оптасюк О.М. – Кам'янець-Подільський : Рута, 2023. – 64 с.
13. Оптасюк О.М., Любінська Л.Г. Сучасні експериментальні методи досліджень у біології / Навчально-методичний посібник для лабораторних занять і самостійної роботи. Кам'янець-Подільський: Рута, 2023. – 120 с.